

УДК 343.132

Т. О. Кузубова,

*ад'юнкт кафедри кримінального процесу та організації досудового слідства факультету № 1 (слідства) Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-6488-4971>*

ПРОЦЕСУАЛЬНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ ТИМЧАСОВОГО ДОСТУПУ ДО РЕЧЕЙ І ДОКУМЕНТІВ СТОРОНОЮ ЗАХИСТУ

Досліджено положення чинного Кримінального процесуального кодексу України, що регламентують порядок застосування тимчасового доступу до речей і документів стороною захисту. Здійснено порівняльний аналіз положень КПК України та закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», якими передбачена можливість отримання адвокатом-захисником доказів шляхом ознайомлення, огляду, копіювання та виїмки речей і документів. Запропоновано шляхи вирішення практичних проблем з окресленого питання.

Ключові слова: заходи забезпечення кримінального провадження, тимчасовий доступ до речей і документів, огляд, виїмка, сторона захисту, сторона обвинувачення.

Постановка проблеми. Статтями 55, 59, 63 Конституції України кожній особі гарантовано право на захист своїх прав і свобод, у тому числі підозрюваному, обвинуваченому чи підсудному [1]. На виконання зазначених конституційних вимог у положенні п. 7 ч. 1 ст. 20 закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» закріплено право адвоката збирати відомості про факти, що можуть бути використані як докази, в установленому законом порядку запитувати, отримувати й виділяти речі, документи, їх копії, ознайомлюватися з ними [2]. Обумовлено це необхідністю забезпечення захисту прав, свобод і законних інтересів підозрюваного, обвинуваченого, підсудного, засудженого, виправданого, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішується питання про їх застосування у кримінальному провадженні, особи, стосовно якої розглядається питання про видачу іноземній державі (екстрадицію) (п. 5 ч. 1 ст. 1 закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»). Так, одним зі способів реалізації права на захист у кримінальному провадженні є збирання доказів стороною захисту. Процесуальний порядок збору доказів адвокатом-захисником та іншими особами зі сторони захисту способами ознайомлення з речами і документами, зняття з них копій та проведення їх виїмки закріплено в положеннях Кримінального процесуального кодексу України [3], що регламентують застосування тимчасового доступу до речей і документів (ст. 159–166 КПК України).

У науковій літературі вказано, що запровадження інституту тимчасового доступу до речей і документів спрямоване на розширення

змагальності у кримінальному провадженні, надання його сторонам рівних можливостей щодо збирання доказів шляхом тимчасового доступу до речей і документів [4, с. 282], з чим ми погоджуємося. Однак, по-перше, чи отримала сторона захисту належний дієвий правовий інструмент для здійснення своїх функцій? По-друге, які правові наслідки застосування стороною захисту цього процесуального інституту можуть виникнути у кримінальному провадженні? По-третє, чи відбулося фактичне посилення змагальності сторін у кримінальному провадженні? На сьогодні ці питання залишаються актуальними, оскільки потребують свого концептуального переосмислення, що свідчить про важливість піднятої теми.

Стан дослідження. Загальну проблематику тимчасового доступу до речей і документів як заходу забезпечення кримінального провадження досліджували такі вчені, як А. П. Бущенко, Ю. М. Грошевий, О. М. Гумін, М. П. Климчук, О. І. Коровайко, М. А. Погорецький, В. В. Рожнова, С. М. Смоков, О. Ю. Татаров, Л. Д. Удалова, В. І. Фаринник, В. О. Фінагеев, С. С. Чернявський, О. Г. Шило та ін. Проте, незважаючи на значний інтерес до цього питання, прикладні проблеми застосування положень КПК України 2012 року свідчать про необхідність їх комплексного вивчення з метою розробки пропозицій і рекомендацій щодо їх вирішення.

Метою статті є дослідити проблемні аспекти застосування тимчасового доступу до речей і документів стороною захисту, на підставі чого сформулювати та надати пропозиції щодо вдосконалення КПК України.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до ст. 159 КПК України тимчасовий доступ до речей і документів здійснюється на підставі ухвали слідчого судді, суду та полягає в наданні стороні кримінального провадження особою, у володінні якої знаходяться такі речі і документи, можливості ознайомитися з ними, зробити їх копії та вилучити їх, тобто здійснити їх виїмку. Тут же передбачено виняток із загального правила, який полягає в забороні вилучати електронні інформаційні системи або їх частини, мобільні термінали систем зв'язку. Інформація, що міститься в зазначених речах, отримується шляхом копіювання.

Відповідно до п. 19 ч. 1 ст. 3 КПК України стороною кримінального провадження з боку захисту є підозрюваний, обвинувачений (підсудний), засуджений, виправданий, особа, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішувалося питання про їх застосування, їхні захисники та законні представники. Тобто кожен із перелічених учасників кримінального провадження може звернутися до слідчого судді, суду з клопотанням про надання йому дозволу на здійснення тимчасового доступу до речей і документів. Такий дозвіл стороні захисту буде надано в разі дотримання правової процедури та наявності достатніх для того підстав.

Згідно з п. 5, 6 ч. 2 ст. 160, п. 2 ч. 5, ч. 6 ст. 163 КПК України метою цього заходу забезпечення кримінального провадження є встановлення обставин у кримінальному провадженні та збирання доказів. Окремі аспекти цього питання ми досліджували раніше, з огляду на що ми не будемо їх розглядати [5].

В юридичній літературі, спираючись на положення ч. 1 ст. 159 КПК України, виділяють три способи здійснення тимчасового доступу до речей і документів, а саме: ознайомлення з ними, виготовлення їх копій та вилучення [4, с. 282]. Разом із тим, можна зустріти й поділ на дві форми – пов'язану та не пов'язану з виїмкою [6, с. 164]. На нашу думку, враховуючи положення ст. 159 КПК України, доречно виділяти саме три способи здійснення дослідженої процесуальної дії, зокрема: ознайомлення, або, інакше кажучи, огляд; виготовлення копій, та виїмку.

У науково-практичній літературі можна зустріти рекомендації щодо доцільності зі складання протоколу тимчасового доступу до речей і документів [7, с. 498–500]. З цим не можна погодитися, навіть незважаючи на те, що відповідно до ч. 1 ст. 104 КПК України у випадках, передбачених КПК України, хід і результати проведення процесуальної дії фіксуються у протоколі. Адже положеннями гл. 15 цього ж кодексу, що регламентують порядок застосування тимчасового доступу до речей і документів, не передбачено складання такого протоколу. На нашу думку, це є цілком логічним та зумовлено тим, що правом на проведення дослідженої процесуальної дії наділена як сторона обвинувачення, так і сторона захисту.

Правом складання протоколів наділені колегіальні органи [8, с. 150] або особи, уповноважені державою на здійснення її функцій, у кримінальному провадженні це слідчий, прокурор (ч. 1 ст. 106 КПК України), працівник оперативного підрозділу за дорученням останніх (ст. 36, 40, 41 КПК України). Відповідно до загальної теорії права жодна з осіб сторони захисту не може бути уповноважена на складання протоколу у кримінальному провадженні.

Слід також наголосити, що законодавцем взагалі не передбачено складання жодного процесуального документа, який би фіксував проведення тимчасового доступу до речей і документів способами ознайомлення та копіювання, що, на наш погляд, суперечить теорії кримінального процесу та вимогам допустимості доказів.

Враховуючи наведене та беручи до уваги необхідність конструктивного вирішення досліджуваного питання, доцільним вбачається підтримати думку вчених, які наголошують, що кожна процесуальна дія повинна проводитися в порядку, передбаченому законом, а факт і обставини її проведення документуватися, тобто фіксуватися на носія інформації з метою визнання отриманих відомостей, речей і документів доказами [4, с. 225–227]. У розглядуваному випадку закон закріпив такий порядок, що не забезпечує визнання в суді отриманих доказів допустимими.

На практиці це виглядає таким чином. Захисник або інша особа зі сторони захисту, так само як слідчий або прокурор, здійснивши тимчасовий доступ до речей і документів способом ознайомлення або копіювання, не отримує документального підтвердження проведення ним як самої процесуальної дії, так і отриманих результатів її проведення. У подальшому довести в суді, коли саме та з якими речами і документами ознайомилась особа та що важливого для кримінального провадження містилось у них, фактично неможливо, адже це ніде не було зафіксовано. Зауважимо, що відмітка володільця речей і документів в ухвалі суду про отримання її копії та ознайомлення з нею не є фактом фіксації ознайомлення особою з речами і документами або зняття з них копій. Таким чином, копії документів або інформації, знятої з електронних інформаційних систем, їх частин, мобільних терміналів систем зв'язку, фактично позбавлені допустимості, оскільки відсутня документальна фіксація часу, місця, обставин їх виготовлення.

З урахуванням викладеного можна зазначити, що процесуальний порядок здійснення тимчасового доступу до речей і документів способами ознайомлення та зняття копії є суто декларативним, оскільки на практиці не забезпечує отримання допустимих доказів.

У контексті окресленої проблематики звернімо увагу на те, що сторона обвинувачення має дієвий правовий інструмент отримання доказів, зокрема шляхом ознайомлення з речами і документами та зняття з них копій. У ст. 237 КПК України закріплено огляд як слідчу (розшукову) дію, проведення та результати якої фіксуються у протоколі. До того ж, слідчий, прокурор має право під час проведення огляду, обшуку, допиту виготовляти копії документів, що будуть додатками до протоколу (п. 1, 4 ч. 2 ст. 105 КПК України).

У свою чергу, відповідно до п. 1, 3 ч. 1 ст. 20 закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» адвокат-захисник має право звертатися з адвокатським запитом, у тому числі щодо отримання копій документів, до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб, підприємств, установ, організацій, громадських об'єднань, до фізичних осіб (за згодою таких фізичних осіб), а також має право ознайомлюватися на підприємствах, в установах і організаціях з необхідними для адвокатської діяльності документами та матеріалами, крім тих, що містять інформацію з обмеженим доступом. Тобто йому надано право отримувати на запит копії документів та ознайомлюватися з документами і матеріалами. Однак і в цьому разі також вбачається відсутність документальної фіксації факту отримання копій документів та ознайомлення з ними. Але ж вимога допустимості доказів повинна розповсюджуватися на всі докази, незалежно від особи, яка їх отримала. Крім того, захисник має право ознайомлюватися лише з документами та матеріалами, що не містять інформації з обмеженим доступом, а тимчасовий доступ до речей і документів допускає

адвоката до таких речей і документів. Таким чином, наведені положення закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», як і положення КПК України, що регламентують застосування тимчасового доступу до речей і документів способами ознайомлення з ними та копіювання, на практиці не забезпечують адвокату-захиснику отримання допустимих доказів у зв'язку з відсутністю фіксації процесу їх отримання.

Отже, накладення постулатів теорії кримінального процесу на положення чинного кримінального процесуального законодавства виявило суттєві недоліки, що унеможливають його ефективне практичне застосування. Наведене свідчить, що закріплене законодавством посилення змагальності сторін на практиці не досягається.

Третім способом здійснення тимчасового доступу до речей і документів є вилучення, тобто виїмка. Згідно з ч. 3 ст. 165 КПК України особа, яка вилучила речі і документи, зобов'язана скласти їх опис, який залишається володільцю вилученого. У такому разі законодавцем передбачено документальне фіксування проведення цієї процесуальної дії способом вилучення. При цьому чинний КПК України не передбачає спеціальних вимог до складання опису, за винятком зазначеного в ньому переліку вилученого.

На нашу думку, опис повинен оформляватися з урахуванням загальних вимог до письмового документа, а також галузі права, де він застосовується, та мети його складання. У нашому випадку метою складання опису є фіксація проведення процесуальної дії в кримінальному провадженні. Ми вважаємо, що в описі як процесуальному документі повинні зазначитися певні відомості. Перше – це назва документа, яка може бути подана в такій формі: «Опис, речей і документів, вилучених на підставі ухвали суду, слідчого судді ___ (вказується повна назва суду) у кримінальному провадженні ___ (вказується номер кримінального провадження згідно з Єдиним реєстром досудових розслідувань) від ___ (вказується дата реєстрації кримінального провадження в ЄРДР)». Далі в описі необхідно вказувати: місце, час проведення процесуальної дії; прізвище, ім'я, по батькові, посаду або процесуальний статус особи, яка проводить процесуальну дію; прізвище, ім'я, по батькові та (або) посада особи, в якій вилучаються речі та документи; всіх осіб, які присутні під час проведення процесуальної дії, із зазначенням прізвища, ім'я, по батькові, а також, у разі необхідності, процесуального статусу, посади, дати народження, місця проживання; речі та документи, що вилучаються, із зазначенням їх ідентифікаційних ознак; спосіб ознайомлення учасників зі змістом опису; відповідність фактично вилучених речей і документів зазначеним в описі; зауваження та доповнення до опису з боку учасників процесуальної дії; кількість примірників складеного опису; факт отримання одного примірника володільцем речей і документів. До опису також бажано вносити відомості щодо

пред'явлення володільцем законної вимоги про надання йому копій вилучених документів та виконання зазначеного (ч. 4 ст. 165 КПК України). Автором статті на практиці до бланку опису було внесено наступне: «Копії документів, що вилучені в оригіналі, отримав / зроблені задалегідь та маютьсья в розпорядженні / не потрібні / потрібні та згоден отримати їх __ (дата) / __ (__)». Під час оформлення опису володільець речей і документів власноруч вписував один із варіантів та засвідчував своє рішення підписом. Крім того, опис повинен бути підписаний усіма учасниками процесуальної дії. Опис, оформлений відповідно до вищевикладеного, набуває ознак процесуального документа, а сторони кримінального провадження долають законодавчі прогалини без порушення вимог КПК України.

Навіть якщо в описі зазначено лише речі та документи, які вилучаються, стає очевидним, що для обох сторін кримінального провадження єдиним дієвим і результативним із трьох запропонованих законодавцем способів здійснення тимчасового доступу до речей і документів є їх вилучення, тобто виїмка. Зауважимо, що частину з перелічених вище відомостей, що можуть бути відсутніми в описі, крім самого переліку вилучених речей і документів, під час розгляду кримінального провадження по суті в суді можливо отримати з ухвали суду, слідчого судді, на підставі якої проведено тимчасовий доступ до речей і документів способом вилучення.

Зауважимо, що сторона захисту, вилучивши речі та документи, оцінює їх важливість і значимість для виконання функції захисту, а також доцільність їх використання у кримінальному провадженні.

У контексті викладеного зазначимо, що відповідно до абз. 1 ч. 6 ст. 290 КПК України під час відкриття матеріалів сторона захисту тільки в разі наміру використати вилучені нею речі та документи як докази в суді зобов'язана за запитом прокурора надати доступ до них і можливість скопіювати або відобразити відповідним чином. Також сторона захисту має право не надавати прокурору доступ до будь-яких матеріалів, які можуть бути використані ним для підтвердження винуватості обвинуваченого у вчиненні кримінального правопорушення. Вирішення питання про віднесення конкретних матеріалів до таких, що можуть бути використані прокурором на підтвердження винуватості обвинуваченого у вчиненні кримінального правопорушення і, як наслідок, ухвалення рішення про надання чи ненадання прокурору доступу до них, може бути відкладено до закінчення ознайомлення сторони захисту з матеріалами досудового розслідування (абз. 2 ч. 6 ст. 290 КПК України). Натомість сторона обвинувачення під час відкриття матеріалів зобов'язана надати доступ до матеріалів досудового розслідування, що є в її розпорядженні, в тому числі до будь-яких доказів, які самі по собі або в сукупності з іншими доказами можуть бути використані для доведення невинуватості або меншого ступеня винуватості обвинуваченого,

або сприяти пом'якшенню покарання (ч. 2 ст. 290 КПК України). Крім того, відповідно до ст. 221 КПК України до завершення досудового розслідування слідчий, прокурор зобов'язаний за клопотанням сторони захисту, потерпілого, представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, надати їм матеріали досудового розслідування для ознайомлення, за винятком матеріалів про застосування заходів безпеки щодо осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні, а також тих матеріалів, ознайомлення з якими може зашкодити досудовому розслідуванню. Відмова в наданні для ознайомлення загальнодоступного документа, оригінал якого знаходиться в матеріалах досудового розслідування, не допускається. Під час ознайомлення з матеріалами досудового розслідування особа, яка його здійснює, має право робити необхідні виписки та копії.

Таким чином, спостерігається певний правовий дисбаланс на користь сторони захисту під час отримання доказової бази та ознайомлення з нею. Проте вкрай важливим є і захист прав потерпілого, який у цьому випадку здійснюється стороною обвинувачення, але наведене вище негативно впливає на процес його захисту й відновлення прав, свобод і законних інтересів. З-поміж іншого відповідно до ст. 161 КПК України листування або інші форми обміну інформацією між захисником та його клієнтом або будь-якою особою, яка представляє його клієнта, у зв'язку з наданням правової допомоги, і об'єкти, які додані до такого листування або інших форм обміну інформацією, є речами і документами, до яких доступ заборонено. До того ж документи та відомості від клієнта, одержані адвокатом під час здійснення адвокатської діяльності, складають адвокатську таємницю, у зв'язку з чим законодавством забороняється проведення огляду, розголошення, витребування чи вилучення документів, пов'язаних зі здійсненням адвокатської діяльності (ч. 1 ст. 22, п. 4 ч. 1 ст. 23 закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»). Очевидно, що речі та документи, вилучені, наприклад, підозрюваним на підставі ухвали слідчого судді, суду про тимчасовий доступ до речей і документів та передані захиснику, недоступні для сторони обвинувачення в разі небажання сторони захисту надати їх. Водночас такі об'єкти можуть потребувати обов'язкового експертного дослідження або містити важливу інформацію для встановлення обставин вчиненого кримінального правопорушення тощо. Однак вони стають недоступними для сторони обвинувачення, завданням якої є забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування кримінального правопорушення. Вважаємо, що наведене в цілому може негативно вплинути на досягнення завдань кримінального провадження.

Із зазначеного питання 26 травня 2016 року науковцями Харківського національного університету внутрішніх справ спільно з адвокатським об'єднанням «Фундація адвокатів України» був проведений семінар на тему «Проблеми удосконалення захисту окремих учасників

кримінального провадження». Під час семінару в розрізі дискусії щодо допустимості копії документа як доказу автором статті було поставлено питання більш ніж тридцятьом присутнім адвокатам стосовно застосування ними тимчасового доступу до речей і документів. У ході цього було з'ясовано, що жоден із присутніх адвокатів або їх підзахисних не застосовував зазначений захід забезпечення кримінального провадження. Водночас на момент отримання таких результатів опитування чинний КПК України діяв уже майже 4 роки. Більше того, як свідчить наш практичний досвід, майже кожен слідчий за час дії нового КПК України застосовував тимчасовий доступ до речей і документів не один десяток разів. Отже, наведене ще раз указує на те, що змагальність сторін кримінального провадження шляхом застосування тимчасового доступу до речей і документів поки що не досягнуто. На наш погляд, надання стороні захисту права самостійно здійснювати тимчасовий доступ до речей і документів у запропонованому законодавством процесуальному порядку є передчасним і не виправданим. Це зумовлено тим, що сторона захисту має право долучати до провадження необхідні докази шляхом вивчення матеріалів досудового розслідування (ст. 221 КПК України) та подання слідчому, прокурору клопотання щодо проведення процесуальних дій (ст. 220 КПК України).

Висновки. Проведене дослідження дає можливість констатувати, що процесуальний порядок здійснення тимчасового доступу до речей і документів способами ознайомлення та зняття копій не відповідає вимогам допустимості доказів, зокрема у зв'язку з відсутністю вимоги документального оформлення їх проведення. Під час здійснення стороною захисту тимчасового доступу до речей і документів способом вилучення може спрацювати закладений у нормах кримінального процесуального законодавства України «легалізований» механізм протидії проведенню досудового розслідування, встановленню істини, винуватих і ступеня вини кожного. Це може бути у випадку передачі захиснику речей і документів, вилучених іншими особами сторони захисту.

На нашу думку, існує два напрями вдосконалення законодавства, обидва передбачають введення до КПК України такої слідчої дії, що раніше існувала, як виїмка, з правом проведення її лише стороною обвинувачення. Перший напрям, крім вказаного, також полягає у виключенні з КПК України тимчасового доступу до речей і документів, враховуючи те, що сторона захисту має право клопотатися перед слідчим, прокурором про проведення будь-якої процесуальної дії (ст. 220 КПК України) та оскаржувати їх дії в разі відмови в її проведенні (п. 7 ч. 1 ст. 303 КПК України). Другий напрям, крім закріплення у КПК України виїмки, полягає в удосконаленні процесуального інституту тимчасового доступу до речей і документів із застосуванням його для використання лише стороною захисту. Однак зазначені висновки не є остаточними та потребують більш поглибленого вивчення та аналізу.

Список бібліографічних посилань: 1. Конституція України: закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // База даних (БД) «Законодавство України»/Верховна Рада (ВР) України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 11.11.2016). 2. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: закон України від 05.07.2012 № 5076-VI // БД «Законодавство України»/ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17> (дата звернення: 11.11.2016). 3. Кримінальний процесуальний кодекс України: закон України від 13.04.2012 № 4651-VI // БД «Законодавство України»/ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 11.11.2016). 4. Кримінальний процес: підручник/Ю. М. Грошевий, В. Я. Тацій, А. Р. Туманянц та ін.; за заг. ред. В. Я. Тація, О. В. Капліної, О. Г. Шило. Харків: Право, 2014. 824 с. 5. Кузубова Т. О. Мета тимчасового доступу до речей і документів та пов'язані з нею питання. *Leges et Viae*. 2016. № 3/3. С. 21–24. 6. Кримінальний процес України: загальна частина: підручник/О. О. Волобуєва, Л. М. Лобойко, Т. О. Лоскутов та ін. Київ: Дакор, 2015. 172 с. 7. Зразки процесуальних документів (досудове розслідування): наук.-практ. посіб./О. І. Перепелиця, С. Є. Кучерина, В. В. Федосєєв та ін. Харків: Право, 2015. 632 с. 8. Шевчук С. В. Українське ділове мовлення: навч. посіб. 6-те вид., випр. і допов. Київ: Алерта, 2008. 301 с.

Надійшла до редколегії 22.11.2016

Кузубова Т. А. Процесуальные аспекты применения временного доступа к вещам и документам стороной защиты

Исследованы положения действующего Уголовного процессуального кодекса Украины, регламентирующие порядок применения временного доступа к вещам и документам стороной защиты. Проведён сравнительный анализ положений УПК Украины и закона Украины «Об адвокатуре и адвокатской деятельности», которая предусмотрена возможность получения адвокатом-защитником доказательств путём ознакомления, осмотра, копирования и выемки вещей и документов. Предложены пути решения практических проблем по обозначенному вопросу.

Ключевые слова: меры обеспечения уголовного производства, временный доступ к вещам и документам, осмотр, выемка, сторона защиты, сторона обвинения.

Kuzubova T. O. Procedural aspects of the application of temporary access to items and documents by the defense party

The author has studied the provisions of the current Criminal Procedural Code of Ukraine (hereinafter – the CPC of Ukraine), regulating the procedure of application of temporary access to items and documents by the defense party. The author has accomplished comparative analysis of the provisions of the CPC of Ukraine and the Law of Ukraine “On Advocacy and Legal Practice” regulating the procedure of receipt of evidence by a defense lawyer in the form of familiarization, examination, copying and seizure of items and documents. It has been stated that provision the right to collect evidence to the defense party by temporarily access to items and documents is aimed at increasing competition process in the criminal proceedings. It has been specified that the purpose of conducting the temporary access to items and documents is to establish the circumstances of the committed criminal offense and collection of evidence.

The author has distinguished three ways of its realization: familiarization with items and documents; production of their copies; seizure.

It has been emphasized that the legislator did not stipulate any procedural document that would record the conduction of temporary access to items and documents in the form of familiarization and copying, which contradicts the theory of criminal procedure and the requirements of admissibility of evidence. It has been stressed that a description that confirms the conduction of proceedings and ensures the admissibility of obtained evidence is executed only in case of seizing the items and documents under the provisions of the CPC of Ukraine. The author has offered an sample of the description that contains the features of procedural document, thus, we can overcome legal gaps without violating the requirements of the CPC of Ukraine.

It has been found out that the norms of criminal procedural legislation of Ukraine have "legalized" mechanism of counteracting conduction of pre-trial investigation, establishment of the truth, the guilty and the degree of fault of each person that can work at the time, when the defense party realizes the temporary access to items and documents in the form of seizure in case of transferring items and documents to a defense lawyer seized by other persons of the defense party. Two directions of resolving these issues have been suggested.

Keywords: measures of ensuring criminal proceedings, temporary access to items and documents, search, seizure, defense party, prosecution.

УДК 343.122

О. М. Осінська,

юрисконсульт комунального закладу охорони здоров'я
«Харківська міська клінічна лікарня № 2 імені проф. О. О. Шалімова»,
аспірант кафедри кримінально-правових дисциплін
факультету № 6 (права та масових комунікацій)
Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-7533-5209>

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ НАБУТТЯ ОСОБОЮ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО СТАТУСУ ПОТЕРПІЛОГО В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ

Розглянуто процедуру визнання потерпілою особи, яка з об'єктивних причин не подала до правоохоронних органів відповідної заяви про залучення її до кримінального провадження. Встановлено вичерпний перелік випадків, в яких слідчий, прокурор, суд мають право визнавати особу потерпілою без подання нею відповідної заяви або письмової згоди про визнання її потерпілою.

Ключові слова: кримінальне провадження, потерпілий, процесуальний статус потерпілого, визнання особи потерпілою, письмова згода, фізіологічний стан потерпілого.

Постановка проблеми. У статті 3 Конституції України зазначено, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю [1].